

Ювілеї = Anniversary = Юбилей

Ukr Neurosurg J. 2020;26(3):5-12
doi: 10.25305/unj.210974

Державній установі «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова Національної академії медичних наук України» – 70 років!

Педаченко Є.Г.¹, Пічкур Л.Д.², Білошицький В.В.³, Руденко В.А.⁴

¹ Директор, Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України, Київ, Україна

² Науково-організаційний відділ, Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України, Київ, Україна

³ Заступник директора, Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України, Київ, Україна

⁴ Учений секретар, Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України, Київ, Україна

Надійшла до редакції 01.09.2020
Прийнята до публікації 03.09.2020

Адреса для листування:

Педаченко Євгеній Георгійович,
Інститут нейрохірургії ім. акад.
А.П. Ромоданова, вул. Платона
Майбороди, 32, Київ, 04050,
Україна, e-mail: pedach@i.ua

У 2020 році ДУ «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України» відзначає ювілей – 70 років від дня заснування. Наказом міністра охорони здоров'я УРСР № 439 від 3 липня 1950 року були затверджені структура та штатний розклад Київського науково-дослідного інституту нейрохірургії в кількості 291 одиниці. Положення про Інститут було затверджено Міністерством охорони здоров'я України 4 серпня 1950 року.

Було створено відділення нейроонкології, гострої травми центральної і периферичної нервової системи, нервово-судинної патології, відновлювальної нейрохірургії та дитячої нейрохірургії.

Інститут нейрохірургії в різні роки очолювали: О.І. Арутюнов (1951–1964), А.П. Ромоданов (1964–1993), Ю.П. Зозуля (1993–2013), Є.Г. Педаченко (з лютого 2013 р.).

Нині клінічна база інституту — це 15 профільних відділень із 361 ліжком, в яких щорічно проходять лікування близько 7 тис. хворих. У поліклінічному відділенні щорічно консультативну допомогу отримують 30–40 тис. хворих. У 15 операційних виконують понад 5 тис. операцій найвищого ступеня складності на рік. Комплексність обстеження та лікування хворих забезпечується роботою наукових і діагностичних відділень та лабораторій.

В інституті нейрохірургії працюють 1008 співробітників, з них 38 докторів медичних наук, 14 професорів, 80 кандидатів наук.

Інститут посідає чільне місце в діагностиці та лікуванні нейрохірургічної патології в Україні. Створено та працюють наукові школи з нейротравми, нейроонкології, судинної патології головного і спинного мозку, малоінвазивної спінальної нейрохірургії, нейротрансплантації, нейроімунології, які очолюють і розвивають провідні фахівці інституту. Впродовж усього існування установи постійно здійснюється підготовка наукових кадрів.

Перспективи подальшого розвитку Інституту нейрохірургії полягають у широкому впровадженні методу нейромодуляції, розробці генної терапії, застосуванні інвазивних електрофізіологічних досліджень і сучасних нейровізуалізаційних, удосконаленні та широкому впровадженні ендоскопічних методик у нейрохірургічну практику, розробці методів реконструктивно-відновної нейрохірургії та лікування хронічних больових синдромів. Надзвичайно важливим для України є створення на базі інституту Науково-практичного центру нейротравми і сучасного реабілітаційного центру.

Ключові слова: Інститут нейрохірургії; ювілей; історія

State Institution «Romodanov Neurosurgery Institute of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine» celebrates the 70th anniversary!

Eugene G. Pedachenko¹, Leonid D. Pichkur², Vadym V. Biloshitsky³, Valentyna A. Rudenko⁴

¹ Director, Romodanov Neurosurgery Institute, Kyiv, Ukraine

² Scientific and Organizational Department, Romodanov Neurosurgery Institute, Kyiv, Ukraine

³ Deputy Director, Romodanov Neurosurgery Institute, Kyiv, Ukraine

⁴ Academic Secretary, Romodanov Neurosurgery Institute, Kyiv, Ukraine

Received: 01 September 2020
Accepted: 03 September 2020

Address for correspondence:

Eugene G. Pedachenko, Romodanov Neurosurgery Institute, 32 Platona Maiborody st., Kyiv, 04050, Ukraine, e-mail: pedach@i.ua

In 2020, State Institution "Romodanov Neurosurgery Institute of NAMS of Ukraine" occupies the glorious anniversary — 70 years since its foundation. By order of the Minister of Health of the USSR No. 439 of July 3, 1950, the structure and staffing of the Kyiv Research Institute of Neurosurgery were approved in the amount of 291 units. The regulations on the Institute were approved by the Ministry of Health of Ukraine on August 4, 1950.

Departments of Neuro-oncology, Acute Trauma of the Central and Peripheral Nervous System, Neurovascular Pathology, Restorative Neurosurgery and Pediatric Neurosurgery were established in the structure of the Institute.

The Neurosurgery Institute in different years was headed by: O.I. Arutiunov (1951–1964), A.P. Romodanov (1964–1993), Yu.P. Zozulia (1993–2013), E.G. Pedachenko (since February 2013).

Today, the Institute's clinical base consists of 15 specialized departments with 361 beds, where up to 7,000 patients are treated annually. In the out-patient

department, from 30,000 to 40,000 patients receive counseling every year. In 15 operating rooms, more than 5,000 operations of the highest complexity are performed per year. Comprehensive examination and treatment of patients are provided by the scientific and diagnostic departments and laboratories.

Currently, the Neurosurgery Institute staff amounts for 1,008 employees, including 38 doctors of medicine, 14 professors, and 80 candidates of sciences.

Currently, the State Institution "Romodanov Neurosurgery Institute of NAMS of Ukraine" occupies a leading position in the diagnosing and treatment of neurosurgical pathology in Ukraine. The Institute has established and operates scientific schools on neurotrauma, neuro-oncology, vascular pathology of the brain and spinal cord, minimally invasive spinal neurosurgery, neurotransplantation, and neuroimmunology, which are headed and developed by leading specialists of the Institute. Throughout the existence of the Institute, training of scientific personnel is constantly carried out.

The prospects for further development of the Neurosurgery Institute are intended in wide implementation of neuromodulation method, the development of gene therapy, the use of invasive electrophysiological studies and modern neuroimaging, the improvement and widespread adoption of endoscopic techniques in the neurosurgical practice, the development and implementation of methods of reconstructive neurosurgery and the treatment of chronic pain syndromes. It is extremely important for Ukraine to create a scientific and practical center for neurotrauma and a modern rehabilitation center on the basis of the Institute.

Keywords: *Neurosurgery Institute; anniversary; history*

Государственному учреждению «Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова Национальной академии медицинских наук Украины» – 70 лет!

Педаченко Е.Г.¹, Пичкур Л.Д.², Белошицкий В.В.³, Руденко В.А.⁴

¹ Директор, Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова НАМН Украины, Киев, Украина

² Научно-организационный отдел, Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова НАМН Украины, Киев, Украина

³ Заместитель директора, Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова НАМН Украины, Киев, Украина

⁴ Ученый секретарь, Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова НАМН Украины, Киев, Украина

Поступила в редакцию 01.09.2020
Принята к публикации 03.09.2020

Адрес для переписки:

Педаченко Евгений Георгиевич,
Институт нейрохирургии им. акад.
А.П. Ромоданова, ул. Платона
Майбороды, 32, Киев, 04050,
Украина, e-mail: pedach@i.ua

В 2020 году ГУ «Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова НАМН Украины» отмечает юбилей – 70 лет со дня основания. Приказом министра здравоохранения СССР № 439 от 3 июля 1950 года были утверждены структура и штатное расписание Киевского научно-исследовательского института нейрохирургии в количестве 291 единицы. Положение об Институте было утверждено Министерством здравоохранения Украины 4 августа 1950 года.

Были созданы отделения нейроонкологии, острой травмы центральной и периферической нервной системы, нервно-сосудистой патологии, восстановительной нейрохирургии и детской нейрохирургии.

Институт нейрохирургии в разные годы возглавляли: А.И. Арутюнов (1951–1964), А. П. Ромоданов (1964–1993), Ю.А. Зозуля (1993–2013), Е.Г. Педаченко (с февраля 2013 г.).

Ныне клиническая база Института – это 15 профильных отделений с 361 койкой, в которых ежегодно проходят лечение почти 7 тыс. больных. В поликлиническом отделении ежегодно консультативную помощь получают 30–40 тыс. больных. В 15 операционных выполняют более 5 тыс. операций высокой степени сложности в год. Комплексность обследования и лечения больных обеспечивается работой научных и диагностических отделений и лабораторий.

В институте нейрохирургии работают 1008 сотрудников, из них 38 докторов медицинских наук, 14 профессоров, 80 кандидатов наук.

Институт занимает ведущее место в диагностике и лечении нейрохирургической патологии в Украине. Созданы и работают научные школы по нейротравме, нейроонкологии, сосудистой патологии головного и спинного мозга, малоинвазивной спинальной нейрохирургии, нейротрансплантации, нейроиммунологии, которые возглавляют и развивают ведущие специалисты института. На протяжении всего существования учреждения постоянно осуществляется подготовка научных кадров.

Перспективы дальнейшего развития Института нейрохирургии заключаются в широком внедрении метода нейромодуляции, разработке генной терапии, применении инвазивных электрофизиологических исследований и современных нейровизуализационных, совершенствовании и широком внедрении эндоскопических методик в нейрохирургическую практику, разработке методов реконструктивно-восстановительной нейрохирургии и лечения хронических болевых синдромов. Чрезвычайно важным для Украины является создание на базе института Научно-практического центра нейротравмы и современного реабилитационного центра.

Ключевые слова: *Институт нейрохирургии; юбилей; история*

Київський науково-дослідний інститут нейрохірургії було створено у 1950 році на базі Київського психоневрологічного інституту відповідно до Постанови Ради Народних Комісарів СРСР № 2201 від 31.10.1940 р. «О сети медицинских научно-исследовательских институтов». Ініціатором створення в Україні в повоєнні роки потужної нейрохірургічної установи був видатний нейрохірург, учень і послідовник академіка М.Н. Бурденка, завідувач кафедри нейрохірургії Київського інституту вдосконалення лікарів (із 1945 р.) професор Олександр Іванович Арутюнов, який згодом став засновником сучасної української нейрохірургічної школи та очолював інститут до 1964 р. За

здумом О.І. Арутюнова інститут було створено як комплексну науково-дослідну і лікувальну установу, в якій спільно з нейрохірургами працювали спеціалісти споріднених професій. Принцип комплексності визначив напрям формування вітчизняної нейрохірургії та сприяв розвитку таких дисциплін, як нейропатоморфологія, нейрорентгенологія, отоневрологія і нейроофтальмологія, а також подальшому розвитку нейрофізіології, нейропсихології тощо. Наказом міністра охорони здоров'я УРСР № 439 від 3 липня 1950 року були затверджені структура і штатний розклад Київського науково-дослідного інституту нейрохірургії в кількості 291 одиниці. Положення про Інститут

Маєток барона Рудольфа Штейнгеля по вул. Бульварно-Кудрявській, 27 у Києві (знімок кінця ХІХ - початку ХХ століття). У цій будівлі з 1927 по 1950 р. розташовувався Київський державний психоневрологічний інститут, а в 1950-1951 рр. - новостворений Київський науково-дослідний нейрохірургічний інститут

Київський науково-дослідний нейрохірургічний інститут (нині це 3-й корпус). Березень 1952 р. У будівлю по вул. Відрадна, 32 (нині ул.Платона Майбороди, 32) Інститут нейрохірургії переїхав у 1951 р.

Інститут нейрохірургії, 3-й корпус, після реконструкції. Червень 2020 р.

Стаття містить рисунки, які відображаються в друкованій версії у відтінках сірого, в електронній — у кольорі.

Кращі випускники 1950 року Вінницького і Львівського медичних інститутів, які були запрошені О.І. Арутюновим на роботу у новостворений інститут нейрохірургії. Перший ряд зліва направо: ?, Т.П. Верхоглядова, Ц.М. Сорочинський, Л.М. Зозуля, Г.В. Жирнова, Г.О. Педаченко, Л.М. Войтенко. Другий ряд зліва направо: ?, Ю.П. Зозуля, А.І. Тріщинський, В.П. Тушевський?, М.В. Кулікова, Л.П. Чепкий

було затверджено Міністерством охорони здоров'я України 4 серпня 1950 року. Впродовж 10 міс, під час реорганізації психоневрологічного інституту в нейрохірургічний, обов'язки директора тимчасово виконував П.С. Тарасенко, а О.І. Арутюнов обіймав посаду заступника директора із наукової роботи.

В Інституті були створені відділення нейроонкології, гострої травми центральної і периферичної нервової системи, нервово-судинної патології, відновлювальної нейрохірургії та дитячої нейрохірургії, а також лабораторії біохімічних і загальноклінічних досліджень, експериментальної нейрохірургії, клінічної нейрофізіології та нейропатоморфології. З перших днів роботи інститут став клінічною базою кафедри нейрохірургії Київського інституту вдосконалення лікарів, а згодом (із 1986 р.) і кафедри нейрохірургії Національного медичного університету імені О.О. Богомольця.

Упродовж 30 років (з 1964 до 1993 р.) інститут очолював академік А.П. Ромоданов. Після його смерті в 1993 р. інституту присвоєно його ім'я. Із серпня 1993 до квітня 2013 р. директором інституту був віце-президент НАМН України, академік НАН і НАМН України Ю.П. Зозуля. В лютому 2013 р. Інститут, який нині має назву Державна установа «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України», очолив

віце-президент Всесвітньої федерації нейрохірургічних товариств, головний позаштатний спеціаліст МОЗ та НАМН України зі спеціальності «нейрохірургія», академік Всесвітньої академії нейрохірургії, академік НАМН України Є.Г. Педаченко.

В інституті в різні роки працювали видатні нейрохірурги: з 1945 р. – І.Д. Вірозуб, А.П. Ромоданов, П.Г. Тананайко, з 1946 р. – О.А. Крістер, Я.І. Файнзильбер, з 1948 р. – В.С. Михайловський, Б.А. Пельц, П.О. Пронзелев, Т.М. Сергієнко, з 1950 р. – Ю.П. Зозуля, Г.П. Педаченко, з 1952 р. – Ю.С. Бродський, з 1953 р. – Л.Є. Пелех, О.П. Король, з 1954 р. – О.А. Лапоногов, з 1959 р. – О.П. Бурлуцький, В.Г. Станіславський, з 1961 р. – Я.В. Пацко, Ю.Д. Соснов, з 1967 р. – Р.М. Трош, а також неврологи: Г.Д. Дінабург, О.Л. Духін, І.С. Глушкова, М.К. Хорець-Бротман, психіатри: А.Л. Абашев-Константиновський, Л.П. Розумовська-Молукало, Г.Г. Дзевалтовська, нейропатоморфологи: Б.С. Хомінський, Ю.М. Квітницький-Рижов, І.О. Бродська, Т.П. Верхоглядова, В.П. Тушевський, М.І. Шамаєв, А.Т. Носов, нейрорентгенологи: Т.Д. Подольський, Я.І. Гейнісман, Л.П. Панкеєва, Г.С. Даниленко, Ц.М. Сорочинський, отоневролог М.В. Кулікова, нейроофтальмолог Л.М. Зозуля та інші спеціалісти, які заклали фундамент української нейрохірургічної науки і практики.

1951–1964
Арутюнов
Олександр Іванович

1964–1993
Ромоданов
Андрій Петрович

1993–2013
Зозуля
Юрій Панасович

з лютого 2013
Педаченко
Євгеній Георгійович

Нині клінічна база інституту — це 15 профільних відділень із 361 ліжком, в яких щорічно проходять лікування близько 7 тис. хворих. У поліклінічному відділенні щорічно консультативну допомогу отримують 30–40 тис. хворих. У 15 операційних виконують понад 5 тис. операцій найвищого ступеня складності на рік. Комплексність обстеження та лікування хворих забезпечується роботою наукових і діагностичних відділень та лабораторій.

В інституті нейрохірургії працюють 1008 співробітників, з них 38 докторів медичних наук, 14 професорів, 80 кандидатів медичних наук, а також 1 академік Національної академії наук України, 3 академіка Національної академії медичних наук України, 1 член-кореспондент Національної академії наук України, 1 член-кореспондент Національної академії медичних наук України, 14 заслужених лікарів України, 5 заслужених діячів науки і техніки України, 9 заслужених працівників охорони здоров'я. В Інституті працювали і працюють 11 лауреатів Державної премії України в галузі науки і техніки, три лауреати премії імені О.О. Богомольця, два лауреата премії імені М.Н. Бурденка.

У 1977 р. за великий внесок у розвиток нейрохірургії Київський науково-дослідний інститут нейрохірургії нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора.

Інститут координував роботу нейрохірургів України і фахівців суміжних спеціальностей, котрі працювали в міських та обласних нейрохірургічних відділеннях країни. Як головна нейрохірургічна установа держави Інститут спільно з МОЗ України регулярно проводив робочі наради головних обласних нейрохірургів, присвячені актуальним питанням організації нейрохірургічної допомоги населенню України.

З перших років існування інституту основна увага колективу була спрямована на вирішення проблеми віддалених наслідків та ускладнень травми черепа, головного і спинного мозку, периферичної та зокрема вегетативної нервової системи. В подальшому наукові зусилля колективу були зосе-

реджені на проблемах діагностики і хірургічного лікування гострих черепно-мозкових травм (Г.П. Педаченко, В.С. Михайловський), нейроонкології (А.П. Ромоданов, Ю.П. Зозуля, П.О. Пронзельєв, Ю.Д. Соснов, Я.В. Пацко), захворювань і уражень нервової системи у дітей (А.П. Ромоданов, Ю.П. Зозуля, Б.А. Пельц, Ю.С. Бродський) лікування больових синдромів (В.С. Михайловський), дослідженні патогенезу набряку-набухання, гострого пролабування мозку (Б.С. Хомінський, Ю.М. Квітницький-Рижов, Т.М. Сергієнко). Розроблялись нові напрями нейрохірургії: уточнення етіології та патогенезу гострих порушень мозкового кровообігу, діагностика і хірургічне лікування церебральних геморагічних інсультів (Г.П. Педаченко, Л.Є. Пелех, О.П. Бурлуцький), вивчення патогенезу та лікування компресійних уражень спинного мозку (В.С. Михайловський), дослідження динаміки епілептогенного вогнища і хірургічне лікування епілепсії (О.П. Харченко, А.П. Черченко), стереотаксичні втручання при екстрапірамідних гіперкінезах та паркінсонізмі (О.О. Лапоногов).

Нині значно розширився діапазон дослідницьких завдань і методологічних підходів до діагностики та лікування захворювань і уражень центральної та периферичної нервової системи із залученням сучасних мікрохірургічних технологій, методів лазерної, внутрішньосудинної, ендоскопічної, стереотаксичної, функціональної нейрохірургії та радіо-нейрохірургії. Головним завданням сучасної нейрохірургії є не лише ліквідація патологічного процесу, а і забезпечення високої якості життя хворому після лікування.

Сучасний рівень наукових досліджень нероздільно пов'язаний з рівнем розвитку технічних і біологічних галузей знань, ступенем впровадження та використанням результатів досліджень у сфері біотехнології, нанотехнології, біоніки, генетики, мікромеханізації, квантової електроніки, телекомунікації, телемедицини, комп'ютеризації, мікрохвильового управління механізмами та датчиками. Основні тенденції лікування хворих з нейрохірургічною патологією спрямовані на чітке доопераційне визначення

меж патологічного вогнища, застосування мінімально травматичних хірургічних доступів, зменшення чинників операційної травми, підвищення точності цільової дії на вогнище ураження, вдосконалення технічного обладнання, що забезпечується впровадженням у нейрохірургію прогресивних технологій.

Обґрунтовано і запроваджено нові принципи виконання досліджень за типом соціального замовлення. Інститут був виконавцем галузевої програми «Черепно-мозкова травма» (1978–1990) (керівники А.П. Ромоданов, Г.П. Педаченко) і галузевої науково-технічної програми «Медична допомога при черепно-мозковій травмі» (2007–2012) (керівники Ю.П. Зозуля, Є.Г. Педаченко). За результатами досліджень опубліковано 49 монографій та навчальних посібників.

Упроваджено та вдосконалено сучасні малоінвазивні методи хірургічного лікування при патології хребта. У 1995 р. в інституті було відкрито відділення лазерної та ендоскопічної спінальної нейрохірургії – перше в Україні та країнах СНД. Були впроваджені пункційна лазерна мікродиссектомія, методики пункційної вертебропластики, транскутанної транспедикулярної фіксації хребта, динамічної міжостистої стабілізації, а також ендоскопічні технології. За результати досліджень співробітників інституту нагороджено Державною премією в галузі науки і техніки (Є.Г. Педаченко, С.В. Куцаєв, Є.І. Слинько, 2008).

За розробку важливої наукової, практичної і соціальної проблеми діагностики та лікування ушкоджень периферичних нервів співробітників інституту нагороджено Державною премією України в галузі науки і техніки (Ю.П. Зозуля, В.І. Цимбалюк, М.М. Сулій, 1996). Розроблено і впроваджено імплантовані електростимуляційні системи вітчизняного виробництва для лікування хворих з невгамовними больовими синдромами, ушкодженнями периферичних нервів та спинного мозку (В.І. Цимбалюк, І.Б. Третяк, М.А. Сапон).

Вивчення впливу малих доз радіації на ЦНС після Чорнобильської катастрофи виявило відсутність резистентності нервової системи до радіаційного ураження та поступовий розвиток післярадіаційної енцефалопатії. Вперше запропоновано методи профілактики та лікування радіаційного ураження ЦНС у ліквідаторів аварії на ЧАЕС та осіб, які проживають на забруднених територіях. У 2016 році за вагомих внесок у вивченні впливу радіації на нервову систему та організм людини професорів М.І. Лісяного та І.В. Степаненка нагороджено Почесною грамотою ООН. За цикл робіт, присвячених вивченню біохімічних процесів при радіаційному ураженні ЦНС, співробітників інституту нагороджено премією імені О.О. Богомольця (Ю.П. Зозуля, Д.А. Сутковий, 1999).

Інститут провів велику організаційно-методичну роботу зі створення і розвитку дитячої нейрохірургічної служби в країні, зокрема наказом МОЗ України №360 від 19.12.1997 р. перелік лікарських посад поповнився посадою «лікар-нейрохірург дитячий». Створено та офіційно затверджено спеціальність «дитяча нейрохірургія», відкрито спеціалізовані дитячі нейрохірургічні відділення у багатьох містах країни. За підтримки НАМН і МОЗ України на базі Інституту створено науково-виробниче підприємство

ТОВ «Дитячий нейрохірургічний центр», на базі якого з 1994 року розпочато випуск вітчизняних лікворшунтувальних систем. За розробку імплантованих пристроїв для лікування захворювань ЦНС співробітників інституту нагороджено державною премією України в галузі науки і техніки (Ю.П. Зозуля, Ю.О. Орлов, М.В. Плавський, 2001).

З 1987 р. розпочато дослідження відновних можливостей трансплантованих ембріональних мозкових тканин в експерименті. У 1989 р. виконано першу в світі трансплантацію ембріональної нервової тканини хворому на дитячий церебральний параліч (В.І. Цимбалюк, Л.Д. Пічкур). Клініка відновної нейрохірургії має найбільший у світі досвід з трансплантації ембріональної нервової тканини у хворих з різними видами органічних уражень головного мозку. За фундаментальні дослідження нових біотехнологій В.І. Цимбалюка у 2002 р. нагороджено Державною премією України в галузі науки і техніки.

Розроблено та вдосконалено хірургічне лікування артеріальних аневризм і артеріовенозних мальформацій головного мозку, стенотичних уражень магістральних церебральних артерій із застосуванням мікрохірургічних і ендоваскулярних технологій (О.А. Цімейко, Л.М. Яковенко, М.Ю. Орлов, В.В. Мороз). Вперше в Україні застосовано новітні ендоваскулярні методики емболізації спіралями, клейовими композиціями, стентування.

Принципово новий рівень проведення нейрохірургічних операцій із використанням сучасної системи хірургічної навігації при пухлинах головного мозку забезпечується оснащенням навігації системою телемоніторингу, розробленою та впровадженою в клінічну практику професором В.Д. Розуменком.

З жовтня 2010 р. активно працює відділ нейродіагностики та радіонейрохірургії. Під керівництвом д.мед.н. О.Ю. Чувашової та д.мед.н. А.Б. Грязова проводяться радіохірургічні операції з використанням лінійного прискорювача «Трилоджи».

Розпочато фундаментальні дослідження у новому напрямі – нейроімунології під керівництвом професора М.І. Лісяного, які спрямовані на вивчення взаємодії нервової та імунної систем в нормі та за патології. Результати узагальнено в багатьох колективних монографіях.

Початок ХХІ ст. ознаменував новий етап наукової діяльності – вивчення можливостей генної терапії. Показано, що генна терапія шляхом трансфекції тканини головного мозку плазмідним вектором, який несе ген АРОЕ2 чи АРОЕ3, суттєво гальмує розвиток вторинних уражень головного мозку при експериментальній черепно-мозковій травмі, сприяє регресу зумовлених травмою структурних і функціональних порушень (В.В. Білошицький).

Значно зросли можливості та інформативний рівень діагностичних досліджень, арсенал яких включає комп'ютерну і функціональну магнітно-резонансну, томографію, енцефалосцинтиграфію, однофотонну емісійну комп'ютерну томографію, церебральну ангіографію, комп'ютерну електроенцефалографію, нейрофізіологічні дослідження. Комплексний аналіз результатів діагностичних досліджень дає змогу з високим ступенем імовірності

Інститут нейрохірургії, корпус відділу нейрорадіології і радіонейрохірургії. Київ, липень 2010 р.

встановити діагноз та обрати оптимальну тактику лікування для кожного хворого.

У 2014 році в інституті створено відділ ад'ювантних методів лікування злоякісних пухлин головного мозку та відділ експериментальної нейрохірургії і клінічної фармакології, а в 2015 році – відділ нейрофізіології і відділ епідеміології та прогнозування нейрохірургічних захворювань.

Нині Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України посідає чільне місце в діагностиці та лікуванні нейрохірургічної патології в Україні. Науково-організаційний відділ Інституту координує роботу розвиненої мережі нейрохірургічних відділень України, налагоджує видання тематичних наукових збірників, «Ukrainian Neurosurgical Journal», методичних рекомендацій та інформаційних листів, організує проведення з'їздів, конференцій, тематичних семінарів, навчальних шкіл з міжнародною участю для нейрохірургів України. Лише за останні два роки проведено 12 тематичних конференцій з міжнародною участю і VI з'їзд нейрохірургів України.

В інституті створено та працюють наукові школи з нейротравми, нейроонкології, судинної патології головного і спинного мозку, малоінвазивної спінальної нейрохірургії, нейротрансплантації, нейроімунології, які очолюють та розвивають провідні фахівці інституту: академік НАМН України Є.Г.Педаченко, академік НАН та НАМН України Ю.П. Зозуля, академік НАМН та чл.-кор. НАН України В.І.Цимбалюк, чл.-кор. НАМН України М.І. Лісяний.

Упродовж усього існування установи постійно здійснюється підготовка наукових кадрів: кандидатів та докторів наук, як вітчизняних фахівців, так і іноземців. З моменту заснування інституту працює Вчена рада, а з 1976 р. – спеціалізована Вчена рада із захисту докторських та кандидатських дисертацій зі спеціальності «нейрохірургія». За період роботи спецради захищено 83 докторських та 351 канди-

датську дисертацію. Для заохочення молодих співробітників до наукової роботи у 2014 р. засновано стипендію імені академіка О.І. Арутюнова.

Інститут нейрохірургії кваліфіковано надавав та продовжує надавати консультативну і нейрохірургічну допомогу постраждалим на Майдані та бійцям, котрі отримали травми під час АТО/ООС.

Інститут має великий творчий потенціал, про що свідчить виконання щорічно фундаментальних, прикладних науково-дослідних робіт та ініціативні розробки за різними напрямками нейрохірургії. За результатами клінічних та експериментальних наукових робіт співробітниками інституту опубліковано понад 7 тис. наукових праць, 225 монографій і підручників, 85 методичних рекомендацій, отримано понад 650 авторських свідоцтв і патентів, розроблено та затверджено 95 уніфікованих клінічних протоколів і клінічних настанов із надання медичної допомоги хворим з нейрохірургічною патологією. В Інформаційному бюлетені НАМН України опубліковано 202 нововведення. Розроблено та зареєстровано 77 нових технологій.

Протягом усього періоду роботи інституту встановлювались і розширювались професійні та дружні зв'язки співробітників з багатьма спорідненими нейрохірургічними установами: Варшавською клінікою нейрохірургії, Берлінською нейрохірургічною клінікою лікарні Шаріте, Белградською нейрохірургічною клінікою, неврологічним інститутом К. Беста і К. Борсані (Мілан, Італія), Інститутом нейрохірургії імені акад. М.Н. Бурденка РАМН, Російським нейрохірургічним інститутом імені проф. А.Л. Поленова, Інститутом цитології РАН, Університетом Торонто, медико-санітарним публічним закладом "Інститут неврології та нейрохірургії Республіки Молдова", Республіканським науково-практичним центром Республіки Узбекистан.

Останніми роками провідні фахівці інституту проводять майстер-класи та читають лекції на

Інститут нейрохірургії, 1-й корпус. Київ, червень 2020 р.

школах-семінарах для лікарів у різних країнах світу (Є.Г. Педаченко, В.І. Цимбалюк, В.В. Білошицький, К.Р. Костюк, Л.М. Вербова, В.О. Федірко, А.П. Гук, М.Р. Костюк, М.О. Гук).

Співробітники інституту є членами Всесвітньої федерації нейрохірургічних товариств, Європейської асоціації нейрохірургів, почесними членами асоціацій нейрохірургів європейських країн, почесними професорами відомих університетів та медичних академій, членами Міжнародної протиепілептичної ліги, зарубіжних асоціацій фахівців з інших спеціальностей.

Упродовж 40 років в інституті працювало правління наукового товариства нейрохірургів України. У 1993 році створено Українську асоціацію нейрохірургів. Інститут нейрохірургії та Українська асоціація нейрохірургів є засновниками «Ukrainian Neurosurgical Journal», який є одним із найкращих медичних журналів України за наукометричними показниками.

Останніми роками, незважаючи на економічні труднощі, інститут оснащено високотехнологічним устаткуванням, що дає змогу вирішувати теоретичні та практичні завдання нейрохірургії на якісно новому рівні. Успішно опановано операції з використанням нейронавігаційних систем, ендоскопічних технологій,

операційних мікроскопів, ангиографічних систем останнього покоління.

Розробка і втілення новітніх технологій, підготовка кадрів, впровадження сучасних уніфікованих клінічних протоколів та настанов лише за останні 5 років дали змогу суттєво поліпшити результати лікування нейрохірургічних хворих і знизити показники післяопераційної летальності до 1,1% (найкращий показник за всю історію інституту), підвищити якість життя прооперованих хворих.

Перспективи подальшого розвитку Інституту нейрохірургії полягають у широкому впровадженні методу нейромодуляції, розробці генної терапії, зокрема з використанням стовбурових клітин, застосуванні інвазивних електрофізіологічних досліджень і сучасних нейровізуалізаційних технологій для виявлення епілептичного фокусу та визначення хірургічної тактики, вдосконаленні і широкому впровадженні ендоскопічних методик у нейрохірургічну практику. Актуальною є розробка та впровадження методів реконструктивно-відновної нейрохірургії і лікування хронічних больових синдромів. Надзвичайно важливим для України є створення на базі інституту Науково-практичного центру нейротравми і сучасного реабілітаційного центру.